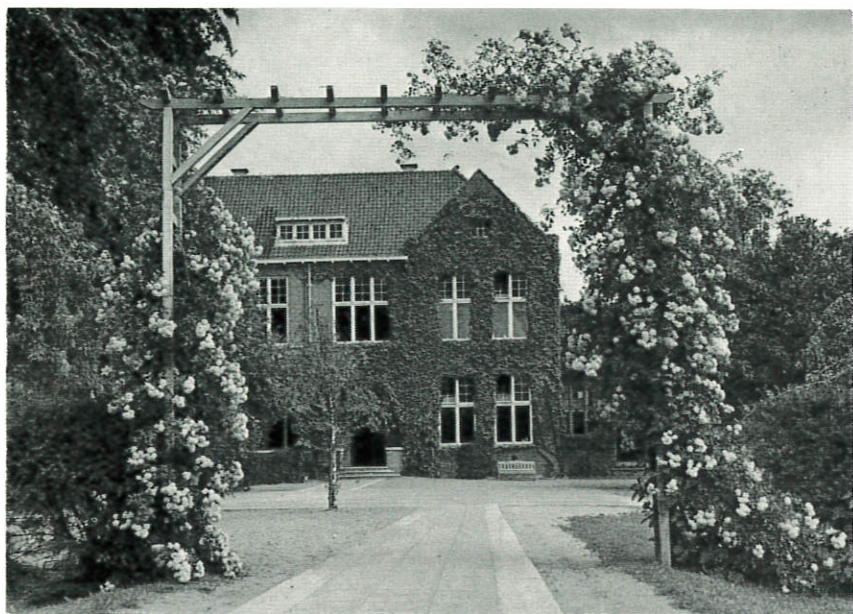

SCHOOL MÜHRING

100 jaar Mührling en wat nu verder

Honderd jaar is een hele leeftijd.

Bij ons mensen komen alleen de allersterksten zover.

Als mens ben je wanneer je deze leeftijd bereikt niet slechts bejaard, maar zelfs hoogbejaard.

Je geniet al 35 jaar van je welverdiende pensioen en mijmert wellicht over het verleden.

In ons geval hebben we echter te doen met een 100-jarige school en als school past het meer je te bezinnen op heden en toekomst.

Is het verleden dan zonder enig belang?

Zeër zeker niet en daarom wordt aan dat verleden in de hier volgende bladzijden ruime aandacht besteed.

We mogen zelfs trots zijn op de historie van onze school, omdat alleen de allersterksten onder de bijzonder neutrale scholen deze leeftijd bereiken.

Daarbij komt, dat school Mührling in de gelukkige omstandigheid verkeert, dat zij op geen enkele wijze de eigenschappen van een hoogbejaarde vertoont.

Als we dan toch per se willen vergelijken is het eerder een jonge man of vrouw met een prachtige toekomst voor zich.

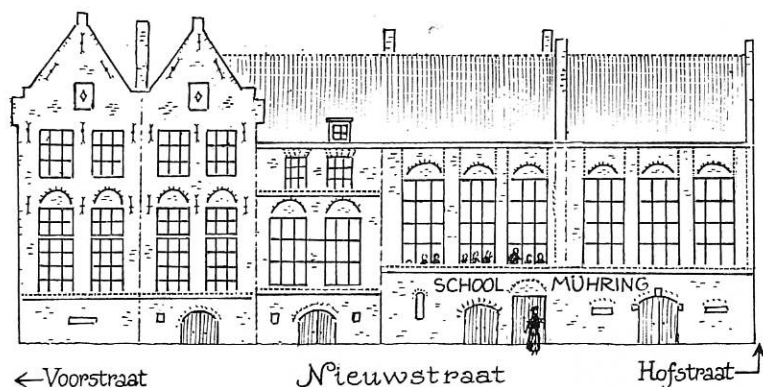
In de achter ons liggende 100 jaar heeft school Mührling haar levenskracht bewezen en met succes.

Voor het bestuur, de leerkrachten en niet in de laatste plaats de leerlingen is het een mooie taak de voor ons liggende 100 jaar minstens even succesvol te maken.

A large, stylized handwritten signature in dark ink, which appears to read 'A. L. Bookelmann, Jr.' The signature is written with a fluid, cursive style and is underlined with a single horizontal stroke.

A. L. BOOKELMANN, JR.
hoofd school Mührling

100 jaar school Mührling (1873-1973)

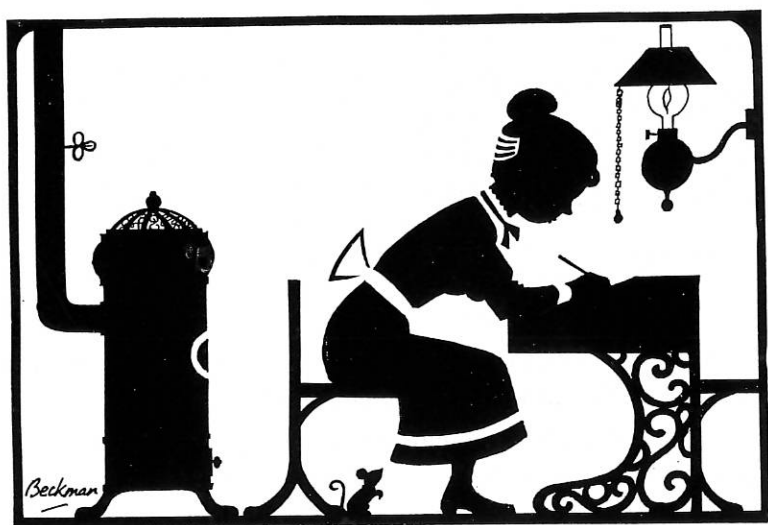
Meer dan honderd jaar geleden bezochten de jongedames van geboede familie de school van de dames Usener en Heil in de Berckepoort op de hoek van de Nieuwstraat en Hofstraat. Voor dit fraaie Renaissancehuis behoefde het particuliere instituut geen huur te betalen aan de gemeente, die bovendien van 1867 tot 1872 een jaarlijkse subsidie van f 1250,- gaf.

In 1873 werd de instelling overgenomen door mejuffrouw A. W. Mührling.

Nu honderd jaar later is haar naam nog steeds verbonden met de goed bekend staande school, die ondanks tegenslagen en gedwongen omzwervingen zich ontwikkelde tot een bloeiend instituut.

Niet bekend is of de overname samenhang met de intrekking van de gemeentesubsidie. Wel weten we dat mejuffrouw A. W. Mührling slechts kort de leiding in handen had. De eerste bladzijde van de schoolkroniek is zwart omrand, want in november 1873 werd de leidster ernstig ziek en overleed in december van hetzelfde jaar.

Haar zuster, mejuffrouw B. H. Mühling, gaf het jawoord aan de Dordtse predikant ds Loeff toen deze haar dringend verzocht de school voort te zetten. Gemakkelijk heeft zij het niet gehad. Reeds in het eerste jaar wenste de gemeente weer de beschikking te krijgen over de ruime Bercke-poort en moest naar een ander onderkomen worden uitgezien.

Dit werd gevonden in een voor hedendaagse begrippen totaal ongeschikte ruimte: het rijstpakhuis van Van Schaardenburg in de Grootkerksbuurt. In deze tochtige, slecht te verwarmen en te verlichten ruimte werd het onderwijs aan de dochters van de gegoede Dordtse families voortgezet.

We kunnen ons levendig voorstellen hoe daar de ritselende muizen, gelokt door de in de naden van de plankenvloer achtergebleven rijstkorrels, de jongedames deden bezwijmen. Ondanks het ongerief hield de dappere directrice – zonder ruggesteun van een schoolbestuur – haar instituut in stand en wist zelfs het aantal pupillen van 70 op ruim 100 te brengen.

Haar doorzettingsvermogen, „donum didacticum” en tact in de omgang met ouders, kinderen en ondergeschikten bleven in den lande niet onopgemerkt. In 1887 werd zij benoemd tot directrice van de Kweekschool voor Onderwijzeressen te Arnhem.

Voor haar vertrek zond zij de volgende convocatie aan de ouders om mejuffrouw V. C. van der Meer van Kuffeler als opvolgster aan te bevelen:

*Aan
de Ouders mijner leerlingen.*

Waarschijnlijk is U reeds ter oore gekomen, wat ik U bij deze officieel mededeel, dat ik benoemd ben tot Directrice der Kweekschool voor Onderwijzeressen te Arnhem. Ik gevoel mij verplicht, deze benoeming aan te nemen.

Toch weegt het belang der Inrichting, aan wier hoofd ik 13 jaar staan mocht, mij zwaar op het hart, en niet minder het vertrouwen, dat Gij in mij hebt gesteld.

Daarom is het mij hoogst aangenaam U te kunnen mededeelen, dat Mejuffrouw **VAN DER MEER VAN KUFFELER** zich bereid heeft verklaard, na de Kerst-vacantie als Hoofd der School in mijne plaats op te treden.

Overtuigd dat zij, uitmuntende door bekwaamheid, ijver en takt om met kinderen om te gaan, Uw vertrouwen volkomen waardig is, beveel ik haar met alle vrijmoedigheid als mijn opvolgster bij U aan.

Mijn hartelijke wensch is, dat Gij haar hetzelfde vertrouwen zult schenken, waarmee Gij mij hebt verblijd, terwijl ik mij verzekerd houd, dat onder haar toezicht Uwe kinderen eene uitstekende leiding zullen genieten.

Met oprechte erkentelijkheid,

Uwe dienstwillige,

Mej. B. H. MÜHRING.

Over de twee, grote, hoge leslokalen met tussenruimte in het verbouwde pakhuis, waaraan later ten behoeve van de voor het voortgezet onderwijs bestemde leerlingen een klein lokaaltje werd toegevoegd, was mejuffrouw Mührling tamelijk enthousiast. Haar opvolgster was dit niet. Drie jaar zwaaide mejuffrouw Van der Meer de scepter in wat zij later noemen zou „dat sombere gebouw in de Grootkerksbuurt, waar alles leelijk en eigenlijk ook onhygiënisch was”, en waar „de meest eenvoudige schoolversiering ontbrak”.

In 1891 naar Deventer verhuisd, herinnerde zij zich toch de tijd in het Dordtse instituut als „jaren vol genot en heerlijke ervaringen gesleten te hebben” en loofde zij de geest onder het slecht betaalde personeel.

Een opvolgster voor mejuffrouw Van der Meer was moeilijk te vinden. Door de zeer slechte behuizing liep het aantal leerlingen uiteindelijk terug, waardoor het financieel een groot risico werd de school over te nemen.

8 april 1891 kwamen op initiatief van Dr. Delhez en enige andere heren de ouders van de schoolgaande dochters bijeen om te beraadslagen. Staande de vergadering werd besloten de school voor gezamenlijke rekening voort te zetten. Het driemanschap D. A. N. Vriesendorp, P. J. A. de Bruine en M. L.

C. Staring kreeg de opdracht een definitief plan op te zetten. Reeds op 22 april legde het kwieke trio de ontwerp-statuten van de „Vereeniging tot het verstrekken van Bijzonder Lager en Uitgebreid Lager Onderwijs” aan de vergadering voor. Hiermee instemmend vroegen de kersverse leden van „Vereeniging De School Mühling” de Koninklijke Goedkeuring aan, welke werd verkregen bij Koninklijk Besluit van 22 juni 1891. Dit was nodig om in aanmerking te komen voor rijkssubsidie.

De kosten van de overgenomen school moesten worden bestreden uit deze subsidie, ledencontributie, schoolgelden (varierend van 64 tot 80 gulden) en eventuele suppletie op deze gelden van maximaal vijf gulden per leerling. Mocht er dan nog enig tekort zijn dan zou dat hoofdelijk worden omgeslagen. Aan het einde van het jaar bleek, om de school staande te houden, een omslag van f 3,81 per kwartaal nodig.

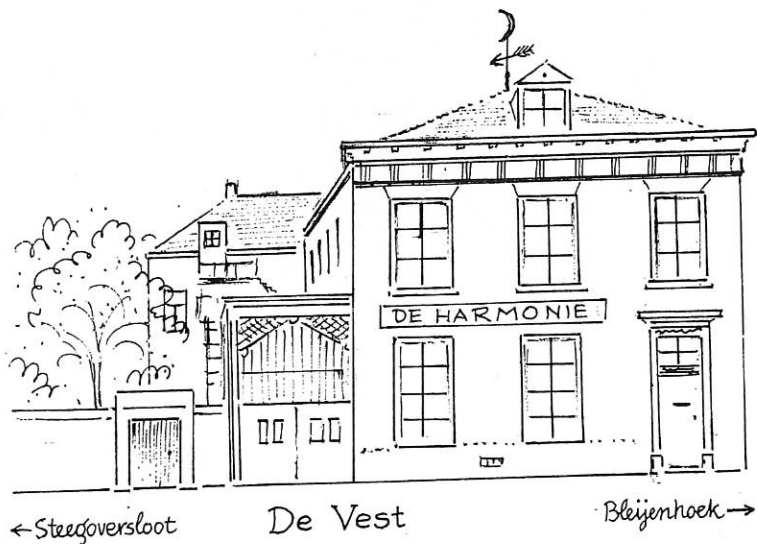
Tot directrice werd benoemd mejuffrouw B. M. Cohen Stuart voor een jaarsalaris van 1700 gulden. Met opgelucht hart konden de ouders de 76 jongedochters weer naar het voormalige pakhuis sturen. Het interieur was weliswaar grauw, maar de geest die er heerste uitstekend.

Omdat de vereniging voorlopig was aangegaan voor een periode van drie jaar moest in 1893 de beslissing genomen worden over al dan niet voortzetten van de school. Het bleek dat de school een uitnemende naam had verworven en tot voortzetting werd besloten. Voorwaarde was echter het vinden van een betere behuizing.

Het was mejuffrouw Cohen Stuart, die de huisvesting hekelde en de grauwe, kale lokaliteit „werkelijk de naam van school, en nog wel voor gegoeden onwaardig vond”.

Middels schenkingen van leden en een lening wordt een bedrag van 20.000 gulden bijeengebracht voor aankoop van het pand Vest 73. Bij aanvang van de cursus 1894/95 werd dit welonderhouden gebouw (waarin tegenwoordig De Harmonie gevestigd is) betrokken.

Dit betekende een grote vooruitgang. Vooral de mooie tuin werd zeer gewaardeerd.

Vereeniging „de School Mührling”.

ALGEMEENE LEDENVERGADERING,
op Woensdag 17 Maart 1897, des avonds om 8 uur,
in het gebouw der Vereeniging aan de Vest.

Onderwerp ter Behandeling:

Voorstel van het Bestuur, om de Vereeniging te ontbinden met
het eindigen van het loopende schooljaar, 31 Augustus 1897.

HET BESTUUR.

Toch blijft de financiële situatie zorgelijk. Wederom wordt opheffing van de school overwogen, hetgeen de opvolging van mej. Cohen Stuart per 1 maart 1898 bemoeilijkt. De ledenvergadering van 17 maart 1897 besluit echter unaniem tot voortzetting en tot opvolgster van mej. Cohen Stuart wordt mej. van Duijm benoemd op een jaarwedde van 1600 gulden. Na haar huwelijk wordt zij in 1900 opgevolgd door de eerste onderwijzeres mej. W. Steffelaar op een voorlopig salaris van 1200 gulden.

In 1901 wederom een ledenvergadering om de zorgelijke toestand te bespreken, want de schulden zijn hoog opgelopen. Vele mogelijkheden om tot een betere exploitatie te komen worden uitvoerig bediscussieerd, zoals samenvoeging van klassen, toelating van jongens, verhoging van schoolgelden enz. De onenigheid onder de ouders over diverse niet sympathieke maatregelen ontlokte een der aanwezigen de opmerking: „Men wil in Dordt Parijsche waar voor Dubbeldamsch geld”. Het revolutionaire voorstel jongethen op de jongedameschool toe te laten werd verontwaardigd terzijde geschoven.

In 1902 doen de eerste dames hun intrede in het bestuur met als taak het toezicht op de pedagogische gang van zaken.

1873

1923

Programma

van de feestelijke herdenking van het vijftigjarig
bestaan van „de School Mühring” te Dordrecht,
op Woensdag 19 December 1923.

11 u.—11½ u.: Receptie door het Bestuur in het school-
gebouw, Vrieseweg 54.

11½ u.—12½ u.: Gelegenheid tot het bezichtigen van de
tentoonstelling van werk der leerlingen en van gegevens,
betreffende de geschiedenis der school, voor *genoodigden*
en *oud-leerlingen*.

2 uur: Feestmiddag in den Schouwburg.

1. Jubileümlied.
2. Feestrede van den Voorzitter der Vereeniging.
3. Gymnastiek-oefeningen door jongens, op „Le Défilé
du Régiment”, van M. van Ploeg.
4. Gymnastiek-oefeningen door meisjes, op „Schön
Elschen” uit de „Jugendpost”, van Otto Fröhlich.
5. De Molenaar, uit: Spelen en Lichaamsoefeningen,
van J. A. v. d. Boom en F. G. Groesen.
6. Een Dansje van Catharina van Rennes.
7. Lintendans op „Célèbre Menuet” van Jos. Haydn.
8. Een Boerendans op „Oud-Hollandsche Boeren-
dansen”, van W. F. Siep.
9. Kinder-Symphonie, van Haydn.

Allegro - Menuetto - Finale - Allegro.

PAUZE.

10. „Lentebloemen”, van Catharina van Rennes.

De tentoonstelling is Donderdag 20 en Vrijdag 21 December
geopend van 1½—4 uur voor ouders van leerlingen en andere
belangstellenden.

1873

1973

Programma

van de feestelijke herdenking van het honderdjarig
bestaan van „de School Mührling” te Dordrecht

Donderdag 21 juni 1973

Opvoering voor ouders en genodigden van de musical *Mührling*,
oh Mührling in de feesttent op het schoolterrein.

Teksten en muziek: Mr. J. A. M. Verwayen en A. L. Bookelmann.

Uitgevoerd door de leerlingen en de leerkrachten van de school.

Aanvang: 14.30 uur.

Vrijdag 22 juni 1973

Feestmiddag voor de leerlingen in de feesttent, met medewerking van de heer Nico Schoonenberg, conferencier, goochelaar en illusionist.

Aanvang: 14.00 uur.

Vrijdagavond *Beat-night*, instuif voor oud-leerlingen tot 18 jaar onder leiding van disc-jockey Harry Veenhuizen.

Aanvang: 20.00 uur.

Zaterdag 23 juni 1973

's Middags receptie voor oud-leerlingen en ouders van (oud)-leerlingen van 16.00-17.30 uur in de feesttent op het schoolterrein.

Tevens gelegenheid tot het bezichtigen van de „oude school” en het bekijken van oude schoolfoto's.

Tijdens de receptie muzikaal optreden van K.N.A.

's Avonds *Kaas en Wijn*-feest voor oud-leerlingen en ouders van (oud)-leerlingen in de kantine van de D.S.W., Rijksweg 15.

Muzikale medewerking van de *Stand-By*.

Tijdens deze avond zal de Dordtse cabaretgroep *Schabaret* o.l.v. oud-leerling Pim Vriesendorp een voorstelling verzorgen.

In 1903 aanstelling van een fröbelonderwijzeres en het schoorvoetend toelaten van jongetjes.

In 1905 schijnen de financiële moeilijkheden overwonnen te zijn. Voor het eerst een exploitatieoverschot en een sluitende begroting.

In 1906 benoeming van mej. Steffelaar tot hoofd der Eerste Burgerschool voor Meisjes te Hoorn. Zij wordt opgevolgd door mej. E. Schalijs. Een van haar eerste daden is het houden van schoolvergaderingen voor het personeel teneinde meer lijn in de opleiding te brengen. Tevens invoering van een duidelijk omschreven leerplan.

Omdat het gebouw aan de Vest niet meer aan de eisen des tijds voldoet wordt de mogelijkheid van nieuwbouw serieus overwogen. Hiervoor wordt contact opgenomen met de bekende Dordtse architect Reus. De kosten worden echter vooralsnog te hoog bevonden. Maar als de heer L. C. van Oldenborgh tienduizend gulden schenkt onder voorwaarde dat de andere leden tesamen een even groot bedrag op tafel leggen, blijkt dit voldoende te zijn om tot nieuwbouw te besluiten. Het resultaat is een voor die tijd zeer modern schoolgebouw met gymnastieklokaal.

Als op 3 september 1912 de nieuwe schepping van de heer Reus in gebruik wordt genomen, hebben de totale bouwkosten, inclusief grondaankoop, een bedrag geveerd van f 72.614,87. In het ruime gebouw kan meer aandacht besteed worden aan verdere vervolmaking van het onderwijs. Mej. Schalijs stelt voor om de lessen uit te breiden met scheikunde, gezondheids-

De meisjes van de hoogste klas in 1916.

Rechts in het midden mej. E. Schalijs, uiterst rechts twee bekende Dordtenaren in hun bakvisjaren: mevr E.A.F.E. van Twist-Harshagen zittend op de balustrade en mej. Chr. A. Sigmond op de onderste trede.

leer, boekhouden en verbandleer. Het laatste vak wordt echter vervangen door staathuishoudkunde.

Doordat de school steeds meer het karakter van een gemengde school kreeg werd in 1909 een onderwijzer voor de vijfde en zesde klas benoemd.

De eerste wereldoorlog bracht in tegenstelling tot de tweede weinig moeilijkheden voor de school. In 1919 opheffing van de vervolklassen, want het aantal leerlingen in de 7de t/m 11de klas was gedaald tot 18 waardoor de kosten onevenredig hoog werden.

In dit jaar verlaat ook mej. Schalij de school. Met leedwezen ziet het bestuur haar vertrekken. Tot opvolgster wordt benoemd de waarnemend directrice mej. L. Maltha. Zij blijft tot maart 1922. Aangezien op dat tijdstip nog geen plaatsvervangster gevonden was, wordt de heer Verschuur plaatsvervangend hoofd tot in september mej. C. H. Cohen wordt benoemd.

Wegens huwelijk verlaat zij reeds in 1924 de school en wordt opgevolgd door mej. A. Treffers, die tot haar pensionering in 1943 de leiding in handen zal hebben.

In 1925 wordt de contributie gekoppeld aan het belastbare inkomen. De financiële resultaten worden gunstiger, mede

Conciërge juffrouw I. van der Putten 1920-1945

door een grotere toevloed van leerlingen en door rijkssubsidies.

De crisisjaren nopen tot uiterste zuinigheid, vooral wat betreft aanschaf van leermiddelen, verwarming en algemene kosten. Maar ook op de leerkrachten wordt bezuinigd door waar mogelijk gebruik te maken van de slecht betaalde kwekeling met akte.

Tijdens de tweede wereldoorlog doemt het huisvestingsprobleem weer op, nu vanwege het vorderen van het schoolgebouw door de bezetter. De school raakt verspreid over de gehele stad. De Ambachtsschool en Rijkslandbouwwinterschool verlenen gastvrijheid, terwijl de fröbelklas en eerste klas worden onderwezen ten huize van de voorzitter, ir. Jas. Naderhand wordt onderdak gevonden in een school in de Wijnstraat en in het gebouw van de Raad van Arbeid.

In 1943 gaat mej. Treffers met pensioen. Zij wordt opgevolgd door de heer J. A. Hazelaar, waarmee na 70 jaar gebroken wordt met de gewoonte een directrice aan te stellen.

Als dan eindelijk in 1945 de donkere oorlogsjaren tot het verleden behoren en de balans wordt opgemaakt blijkt het gebouw ernstig geleden te hebben van bezetting en bombardement. Toch ziet het bestuur kans na provisorische reparaties

in september de school te heropenen en een periode van nieuwe bloei vangt aan. Het leerlingental vertoont een geleidelijke stijging en met vertrouwen wordt het 75-jarig bestaan in 1948 feestelijk gevierd met receptie en opvoering van het door de heer Hazelaar geschreven toneelstuk „Hoe een arm schilder rijk werd”.

De opleiding verandert geleidelijk. Steeds meer aandacht wordt besteed aan de algemene ontwikkeling, hetgeen echter niet ten koste blijkt te gaan van de opleiding, gezien het groot aantal jaarlijks geslaagden voor toelatingsexamen tot H.B.S. en Gymnasium.

Een rustige tijd is aangebroken, slechts eenmaal wreed verstoord door de watersnoodramp van 1953. Gedurende tien dagen is het schoolgebouw opvangcentrum voor evacués.

Nieuwe tradities vinden ingang, oude herleven. De viering van Koninginnedag met uitgebreide verkleedpartijen en medewerking van het Trompetterkorps „Prins van Oranje” wordt een nieuw hoogtepunt. De jaarlijkse Sint Nicolaasviering was dit alreeds. De viering van het 40-jarig jubileum als onderwijzer van de heer A. Broer toont aan dat grote aantallen oud-leerlingen hun school nog steeds een warm hart toedragen. In juli 1963 kwam het bericht van het plotseling overlijden van de heer Hazelaar. Hoewel reeds geruime tijd ziek, zag het er naar uit dat hij in september zijn werkzaamheden weer kon

hervatten. Helaas heeft dit niet zo mogen zijn. Tot opvolger werd benoemd de heer Broer die deze taak tot zijn pensionering in 1967 met enthousiasme heeft vervuld.

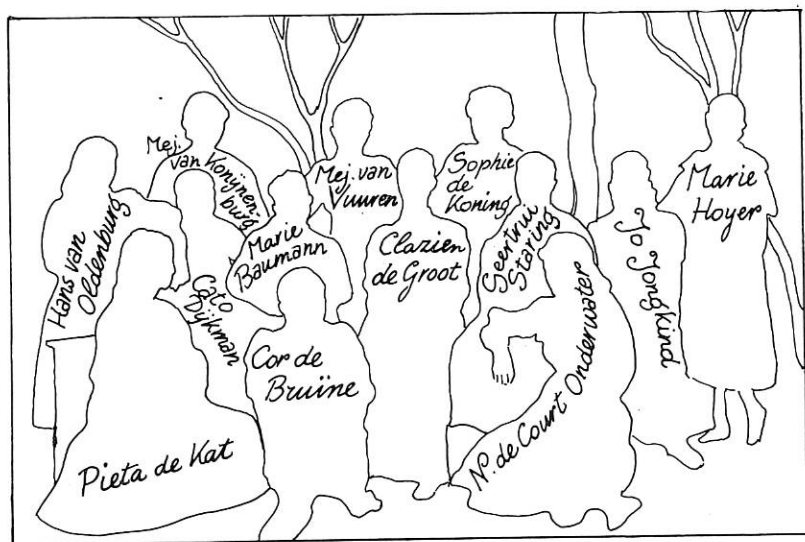
Op 1 maart 1967 treedt de heer L. J. Vlietstra in dienst als hoofd der school. Het jaar 1968 brengt door de inwerking-treding van de Mammoetwet grote veranderingen met zich in het onderwijs, die echter door de gezamenlijke inspanning van bestuur en leerkrachten goed worden opgevangen.

Na zijn benoeming tot hoofd van de Nutsschool in Den Haag wordt de heer Vlietstra in 1970 opgevolgd door het huidige hoofd der school de heer A. L. Bookelmann.

En nu staan we voor de viering van het 100-jarig bestaan van onze school. Hoewel bejaard is de school springlevend, getuige het grote aantal leerlingen dat haar bezoekt. Terecht is het bestuur van mening dit feit niet onopgemerkt voorbij te moeten laten gaan. Een aantal oud-leerlingen en ouders van leerlingen werd bereid gevonden om in samenwerking met bestuur en hoofd der school een feestprogramma voor te bereiden.

De resultaten van deze inspanning vindt u in dit boekwerkje. De commissie spreekt hierbij de hoop uit dat de feestelijke viering van dit 100-jarig bestaan een begin moge zijn van een nieuwe periode van bloei van de ons allen zo zeer ter harte gaande „School Mührling”.

In grootmoeders tijd
uitsluitend jongedames van gegoede familie

Nu.....gemengd grut =>

